

เทศน์เช้า วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อันนี้รับแล้วเนาะ เดี่ยวเราให้ไว้กินข้าวกัน เป็นของพระแล้ว ถวายพระแล้ว อันนี้ก็ถวายพระหมดเหมือนกัน แต่ที่นี้มันธุดงค์มันต้องตัดบาตรนอกเขตวัด มันธุดงค์ มันเป็นเขตอวาสนะ เหมือนไก่อ่าไก่อ่าบ้าน ไก่อ่าเหมือนกันกินเหมือนกัน นี่พระเหมือนกัน ถ้าพระไม่ถือธุดงค์มันรับภัตตาหารตามมาได้ แต่เราก็รับอยู่นะในนอกพรรษา

ในพรรษาถือธุดงค์ เพราะถ้าถือธุดงค์อยู่ในป่าในเขามันได้แต่ข้าวเปล่าๆ มันไม่มีอะไรหรอก อันนี้เพียงแต่เราทำคุณงามความดีๆ มันก็ส่งเสริมนะ เวลาถือธุดงค์คว้ตรมันอยู่ในตำราใจ มันขัดเกลากิเลส ทุกสิ่งทุกอย่างในสรรพสิ่งนี้มันไม่มีของได้มาเปล่าๆ มันต้องมีการลงแรงลงทุน เรื่องของโลกเขามันต้องลงแรงลงทุน

แต่เรื่องของธรรมมันต้องลงแรงความเจตนา ความเจตนาของใจ ใจเป็นสสาร อันหนึ่ง เป็นธาตุอันหนึ่ง มันจะเวียนไปตามธรรมชาติของมัน มันไม่มีของอะไรมาเปล่าๆ อย่างการเกิดมานี้ เราเกิดมาเพราะบุญกุศลพาเกิดเราถึงเกิดเป็นมนุษย์ คนที่เกิดเป็นมนุษย์เกิดแล้วมันก็ยังมั่งมีสูงๆ ต่ำๆ ไม่เหมือนกัน ความสูงๆ ต่ำๆ อันนี้มันเกิดจากการกระทำของเรา ถ้าเราทำของเราทำคุณงามความดีของเรามันต่างกัน ผลไม่ในด้านเดียวกัน เวลามันออกลูกมามีลูกใหญ่ลูกเล็ก มันยังต่างๆ กัน แม้แต่ในด้านเดียวกัน

แต่อันนี้จิตเวลามันเกิดขึ้นมา มันจิตเหมือนกัน แต่มันต่างกันด้วยบุญกุศล ต่างกันด้วยความเชื่อ มันไม่มีของสิ่งใดได้มาด้วยฟรีๆ มันเปล่าๆ ประโยชน์ไป แม้แต่ธรรมชาติฟ้าร้องฟ้าผ่ากฎธรรมชาติมันก็ต้องมีการสัมผัสกัน มีการสั่นดาบกัน มันถึงเป็นธรรมชาติของมันเป็นแบบนั้น แต่มันไม่มีความรู้สึกใจ มันไม่มีใจตัวความรู้สึกของเรา

แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีความรู้สึกคือตัวใจ ตัวใจนี้ตัวสำคัญมาก คือตัวธาตุรู้ คือตัวสัมผัสสัมผัส ความสำคัญคือมันสุขมันทุกข์ได้ เวลามันสุขเราก็มีความสุขพอใจกับ

ความสุขของเรา เวลามันมีความทุกข์ขึ้นมาเราก็กีบความเศร้าใจของเราอยู่ในหัวใจ มันไม่มีทางแก้ไขมันต้องเก็บงำไว้อย่างนั้น เพราะต่างคนต่างไม่สามารถพูดออกมาได้ เวลาบ่นกันด้วยความคนสนิทเราก็บ่นกันๆ เป็นความทุกข์ แต่บ่นประสาบ่นไปมันก็บ่นไปตามธรรมชาติของมัน

แต่วิธีการแก้ไข มันต้องมีศรัทธาความเชื่อ ถ้าความเชื่อขึ้นมา เราเชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนเรา ทุกข์เหมือนเรา เกิดตายเหมือนกัน คนเกิดคนตายเหมือนกัน แต่เกิดตายอย่างหนึ่ง เกิดตายแบบสร้างสมบารมีคุณงามความดีไป เกิดตายอย่างหนึ่งเกิดตายเป็นธรรมชาติของมัน แล้วเกิดตายอย่างหนึ่งเกิดมาโดยทำความผิดพลาดความชั่วช้าลามก มันก็เป็นการเกิดการตายเหมือนกัน แต่การสร้างมาต่างกัน มันถึงได้ให้ผลต่างกัน

เวลาให้ผลต่างกันนี้ มันเกิดจากการกระทำ เราทำสิ่งนั้นมา เราสร้างสิ่งนั้นมา มันถึงเป็นการกระทำของเรา เราถึงต้องทำคุณงามความดีไป ถ้าเราเชื่อคุณงามความดี แต่มันทำได้ยาก เพราะคุณงามความดีมันต้องฝืนความรู้สึก เพราะทุกคนอยากสุขอยากสบาย ความสุขความสบายของตัวเองทำตามความเชื่อของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง นั่นนะกิเลสพาทำเพราะความเห็นของตัวเองมันอยากมีอำนาจ มันอยากเหนือเขา อยากเหนือคนอื่น ความเหนือของเขาความอยากอันนั้น แล้วเราทำไปตามความอยากของเรา มันจะไม่สมประโยชน์กับความอยากของเราหรอก เพราะมันเป็นไปไม่ได้หรอก มันอำนาจ

อำนาจมันเป็นของชั่วคราว มันเป็นบารมีธรรม ดูอย่างจักรพรรดิสิ จักรพรรดิเป็นกษัตริย์ มันก็เป็นของชั่วคราวทั้งหมดเลย แล้วในชีวิตหนึ่งมันก็มีการเปลี่ยนแปลง มีการเปลี่ยนแปลง มีการสละสมบัติ มีการต่างๆ มันยังเปลี่ยนแปลงไปเพราะมันถึงกาลถึงเวลาของมัน มันมีการบังคับโดยความเปลี่ยนแปลงก็มี ความเปลี่ยนแปลงด้วยบุญกุศลอำนาจของเราก็มี แต่ทุกอย่างมันก็อยู่ใต้กฎของอำนาจของเราทั้งหมด อยู่ใต้กฎอำนาจของกรรมทั้งหมด เพราะกรรมมันให้ผลสภาวะแบบนั้น แล้วเราเกิดมาเราสร้างสมของเราไม่ถึงที่สุดมันก็จะไม่ได้ผลของเรา ความเปลี่ยนแปลงอันนั้นมันเปลี่ยนแปลงไป

สภาวะความเปลี่ยนแปลงของใจก็เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกเรื่องอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง สิ่งที่เป็นความทุกข์เป็นความจริง จริงอันหนึ่ง แล้ว

อันน้ำมันเป็นสภาวะที่ต้องรับรู้เพราะเราเกิดมา เรามีสภาวะ เรามีร่างกาย มีจิตใจ มันต้องแสวงหาอาหารของมันทั้งหมด ความดำรงชีวิตอยู่จะต้องอาหารของมัน เวลาเราทุกข์เราหิวข้าวขึ้นมาเราต้องทานข้าว เราต้องกินข้าวขึ้นมาเพื่อจะให้มันดำรงธาตุขันธ์ไปได้ แล้วดำรงธาตุขันธ์ไป สิ่งนี้มันเป็นการดำรงชีวิตของมันไปอยู่

แต่หัวใจเวลามันสุขมันทุกข์ขึ้นมาเราสามารถแยกแยะได้ไหม? เราสามารถปล่อยวางได้ไหม? การกระทำเกิดมาอย่างนี้ มันจะเป็นความหยาบก็เป็นความหยาบไปก่อน เราจะปล่อยใจ เราจะวางใจของเรา เราวางใจอย่างไร เราจะวางใจไม่ได้ มันถึงต้องมีวัตรปฏิบัติ มีเครื่องดำเนิน มีข้อวัตรปฏิบัติเพื่อจะให้สิ่งนั้น มันผินไผ่ มันไม่อยากทำ เวลาสิ่งงานที่ว่ามันเป็นข้อวัตรปฏิบัติมันไม่อยากทำ เพราะอะไร? เพราะมันเป็นสิ่งที่ว่าต้องทำแล้วทำแล้วไม่มีที่สิ้นสุด วันนี้ก็เก็บกวาด พรุ่งนี้ก็เก็บกวาด เก็บกวาดตลอดไป การเก็บกวาดมันมีวันจบสิ้นไหม? แล้วมันก็เบื่อหน่ายไม่อยากทำ

แต่ถ้าการทำผินอันนั้นนะ มันพอใจทำ มันเห็นผลประโยชน์ ทำแล้วสิ่งตรงนั้นมันสะอาด สิ่งที่สะอาดแล้วมันมีความอยู่เป็นสุข สิ่งที่ว่าสุขมันเป็นเจตนาเป็นการกระทำ ใจมันทำสิ่งนั้นมันฝึกฝนออกไป เริ่มฝึกฝนออกมาจากสิ่งที่เป็นนามธรรม เราสร้างขึ้นมาให้มาเป็นรูปธรรมว่า สิ่งนี้ถ้าทำความสำเร็จแล้วมันจะมีความสบายใจจะมีความสุขใจ

นั่นนะเหมือนกัน ถ้าใจเราดำรงได้ เราทำความสงบของมันได้ เราตั้งมันมันได้ สิ่งที่เราใจนี้มาตั้งมันขึ้นมาให้มันมีอำนาจมันมีกำลังขึ้นมา ไม่ใช่ให้มันโดนความคิดความต้องการของเราหลุดออกไป ความคิดความต้องการของเราคือตัดหาความทะยานอยากมันหลุดจากใจอันนี้ไป หลุดจากไปตลอดเพราะมันมีความคิดความพอใจ เราคิดด้วยเราพอใจด้วย ความเห็นนี้มันเกิดขึ้นมา สิ่งนี้เป็นตัวเจตนาแล้วมันสะสมลงที่ใจ บุญกุศลหรือบาปอกุศลเกิดจากตรงนี้ไง คิดดีมันก็เป็นบุญกุศล คิดชั่วมันเป็นบาปอกุศล สิ่งนี้มันสะสมไป แล้วมันพาดายพาเกิด แล้วเราไม่รู้จะคัดแปลงมันอย่างไร

มันถึงต้องมีวัตรปฏิบัติ มีทาน มีศีล มีภาวนา ทานเพื่อเราทั้งหมดนะ สิ่งทีละไปเพื่อคนที่สละออกทั้งหมด เพราะเจตนาอันนี้ฝึกฝน ข้อวัตรปฏิบัติเพื่อให้ใจนี้มีเครื่องดำเนิน การสละทานการทำอะไรก็ฝึกจิตใจอันนั้น สิ่งของที่เป็นโลกนี้มันหมุน สมบัติ

ผลัดกันชม จากมือหนึ่งไปอีกมือหนึ่ง มันถึงให้ความพอใจกับใจดวงหนึ่งๆ มันพอใจไป แต่มันเป็นสมบัติของโลกมันเวียนไปตามธรรมชาติของมัน แต่ผู้ให้ใจมันฝึกฝนเป็นวัตรปฏิบัติ ฝึกฝนอันนี้ แล้วเวลามันมีความขัดข้องหมองใจ มันก็ต้องเอาตรงนี้ฝึกฝนขึ้นมาให้เห็นคุณค่าของมัน

ความสบายใจ ความสละออกแล้วเป็นความสบายใจ ความหมักหมมอันนั้นเป็นความทุกข์ใจ สิ่งนั้นความสบายใจ สิ่งที่มีความสบายใจมันเกิดจากการสละออกไป แล้วถ้าเกิดเราทำใจให้ตั้งมั่นขึ้นมาล่ะ เราก็พยายามกำหนดสิ่งใดก็ได้คำบริกรรม ให้มันมีสิ่งทีเกาะเกี่ยว ใจเกาะเกี่ยวกับคำบริกรรม นั้นนะมันจะตั้งหลักได้แล้วสิ่งที่มันเคยมีอำนาจเคยหลุดกระชากไป มันต้องเบาบางลง เบาบางลงเพราะใจมันเข้มแข็งขึ้นมา ถ้าใจแข็งแรง คนแข็งแรงยกสิ่งของมันยกขึ้นมาได้

ถ้าใจเข้มแข็ง มันจะสามารถทำให้ที่ว่า ความต้องการความปรารถนาของเราที่มันเคยมีอำนาจเหนือเรามันต้องเบาบางลง สิ่งทีเบาบางลงเพราะใจเป็นพื้นที่ ใจเป็นภวาสวะ ใจเป็นภพ พื้นที่ของภวาสวะพื้นที่ของความนึกคิดมันเกิดจากธาตุรู้ จากฐานของความคิด จากฐานของใจ ถ้าใจมันคิดไปตามความต้องการมันก็หมุนไปตามความต้องการของมัน แต่ถ้าเรามีกำลังของเรา คำบริกรรมของเราๆ เหนียวรั้งไว้ มันพื้นที่เดียวกัน พื้นที่ที่ใจนั้นนะ แต่พื้นที่ที่หนึ่งมันสร้างพลังงานแล้วโดนความต้องการดึงไป คิดไปตามจินตนาการของตัวเอง นั่นคือการจินตนาการ แต่พื้นที่อันนี้เรายึดไว้ด้วยการตั้งมั่น ด้วยคำบริกรรม พื้นที่นี้มันจะเกิดความตั้งมั่นได้ ถ้าตั้งมั่นได้มันมีความแข็งแรงขึ้นมา สิ่งทีแข็งแรงขึ้นมา มันเป็นสัมมาสมาธิ

ความสุขเกิดได้จากการประพุดติปฏิบัติ สิ่งทีปฏิบัติบูชาขึ้นมาในหัวใจ อันนี้เป็นความสำคัญมาก ความสำคัญเพราะอะไร? เพราะสิ่งที่ว่ามันคิดดีคิดชั่วเกิดจากนี้ทั้งหมดเลย ความดีความชั่วเกิดมาในโลกนี้เกิดมาจากฐานความคิดตรงนี้ แล้วฐานความคิดตรงนี้ไม่มีใครสามารถจะมองเห็น ไม่มีใครสามารถจะทำได้ ทำความสงบเข้ามามันก็เพียงแต่ตั้งมั่น ดึงไว้ชั่วคราว แต่ความสงบเข้ามาแล้ว นี้มีจิตสมาธิ เกิดสมาธิขึ้นมาแล้วทำสิ่งที่ว่าเป็นโลกียะ มันก็เป็นเรื่องของส่งออก เป็นพลังงานสูญเปล่า แต่สิ่งที่ว่าเราทำเป็นคุณไสยเป็นการต่างๆ มันก็ต้องใช้กำลังของใจเหมือนกัน มันไม่เป็นสัมมาสมาธิ

การเป็นสัมมาสมาธิ เราถึงว่ามีทาน มีศีล มีภาวนา ถ้ามีศีลปกครองใจอันนี้ได้ ฐานนี้ตั้งมั่นด้วย พอฐานนี้ตั้งมั่นขึ้นมาเนี่ย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้สิ่งนี้ แต่ก่อนในลัทธิต่างๆ เขาพยายามฝึกฝนกันนะ คนเราสร้างคุณงามความดีก็สร้างคุณงามความดีได้แค่ทำสมาบัติเท่านั้น ทำใจให้สงบ ทำใจให้มีพลังงานเท่านั้น แต่ตัวพลังงานตัวนี้ใช้ประโยชน์ไม่ได้มันก็เสื่อมสภาพไป สรรพสิ่งนี้แปรสภาพทั้งหมด สิ่งใดไม่ได้มาเปล่า มันต้องมีการแปรสภาพตลอด สิ่งที่ยังที่มันก็แปรสภาพตลอด

เว้นไว้แต่การเอาใจดวงนี้เอาความคิดอันนี้ยกขึ้นวิปัสสนาได้ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม สิ่งนี้ชีวิตนี้เกิดมาเปล่า ชีวิตนี้ทำคุณงามความดีสิ่งใดก็แล้วแต่มันก็ไปสถานะบทบาทหนึ่ง บทบาทชีวิตนี้คือละคร ละครที่เราสร้างคุณงามความดี ความดีเป็นของเรา แล้วเราสร้างคุณงามความดีในเรื่องของเรา เราคิดของเรา เราไม่เชื่อเรื่องศาสนา เราก็ทำคุณงามความดีให้ผลดีแน่นอน คุณงามความดีให้แล้วสบายใจ ทำดีได้ความสบายใจ ได้ความสุขใจ แล้วในการให้มันความสุขใจ แต่มันพาเกิดเพราะอะไร? เพราะสสารตัวภพตัวสสารตัวนี้มันไม่โดนทำลาย

วิปัสสนามันทำลายตรงนี้ มันก็เป็นเหมือนชีวิตของโลกเขา เกิดมาแล้วก็ดำรงชีวิตไปชีวิตหนึ่ง ชีวิตของนักบวชผู้แสวงหาพรหมจรรย์ แสวงหาความหลุดพ้นก็เป็นชีวิตหนึ่ง ชีวิตหนึ่งการกระทำเหมือนกัน แต่การกระทำหนึ่งสูญเปล่า สูญเปล่าเพราะตายไปแล้วมันก็เวียนไป เวียนไปเป็นวาระ วาระของมนุษย์ วาระของเทวดา วาระต่างๆ มันหมดวาระ สิ่งทั้งหมดวาระมันก็เวียนไป สิ่งที่ยังเวียนไปมันจะหมุนไปธรรมชาติของมัน

แต่ถ้ามันไม่สูญเปล่า ในการประพฤติปฏิบัติในการใคร่ครวญของเรา ถ้าเราทำของเราสิ้นสุดกระบวนการของความคิด มันไม่สูญเปล่า ไม่สูญเปล่าเพราะอะไร? เพราะมันไม่มีวาระ มันจะไม่มีวาระ ใจที่ปลดเปลื้องสิ่งต่างๆ ออกไปแล้วจะไม่มีวาระ แล้วความสุขความทุกข์อันที่ว่าเกิดในหัวใจนี้เกิดไม่ได้เพราะมันเป็นเวทนา สิ่งที่เป็นเวทนาเป็นขันธ ขันธนี้ไม่มีในจิตนั้น จิตนี้จะปล่อยวาง สุขที่ว่าเราเป็นความสุขกัน สุขที่ว่ามันแปรปรวน สิ่งที่มีวาระ สิ่งที่เป็นแปรปรวน มันจะเกิดตามแต่เหตุ ถ้าเหตุสร้างดีมันก็อยู่ได้นาน เหตุสร้างไม่ดีมันก็อยู่ได้น้อย สิ่งนี้มันเป็นวาระส่วนหนึ่งๆ มันเป็นสมมุติทั้งหมดเลย

แล้วเวลาเราปลดเปลื้องภพชาติ ปลดเปลื้องภวาสวะ ปลดเปลื้องฐานอันนั้น ออกไป เราทำลายฐานอันนั้นด้วยปัญญา ปัญญาในการวิปัสสนา ในกาย ในจิต พิจารณา ในจิต ทำลายสิ่งนั้น มันจะไม่เกิดอีกเลย แต่มันต้องตายแน่นอน ตายเพราะเราเกิดมามี ร่างกาย มีชีวิต สิ่งที่มีชีวิตมันเป็นสมมุติ มันเป็นสภาวะหนึ่ง เป็นวาระหนึ่งในภพของ มนุษย์ มันต้องแปรสภาพไป ชีวิตนี้ถึงเปล่าไป เปล่าโดยที่ที่เราไม่เข้าใจไม่สนใจในเรื่อง การทำคุณงามความดีของเรา เราจะเปล่า

คุณงามความดีมันเป็นวาระ ดีเป็นดีของมัน แต่ดีในโลกดีโลกียะ ดีความเป็นไป ของเขา มันไม่ใช่สืบต่อแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าณะดีอันหนึ่ง มันจะดีจากความรู้สึกของเรา ดีจากตัวใน พอดัวในมันดี มันปลดเปลื้อง มันพ้นจากวาระ มันปลดออกไปทั้งหมด มันถึงที่สุดได้ นี่ชีวิตไม่เปล่า แต่ ในความเป็นอยู่ทางโลกเหมือนชีวิตเปล่า ชีวิตนี้ไม่สร้างคุณประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เป็นพระไม่สร้างบทเศรษฐกิจ มันไม่สร้างยังงั้น หมอมันสร้างทางไหน? หมอเวลามันทำ ไปมันไปรักษาคณไข แล้วคนไข้ไปสร้างเศรษฐกิจ มันเป็นมวลาเศรษฐกิจอันหนึ่ง

อันนี้ก็เหมือนกัน เป็นหมอรักษาใจ รักษาใจของตัวเองให้ได้ก่อน ถ้าฝึกฝนตัวเอง ของใจตัวเองไม่ได้ รักษาความภวาสวะฐานของตัวเอง ทำลายฐานของตัวเองไม่ได้จะไม่ รู้วิธีการทำลายฐานของสัตว์โลกทั้งหมด ถ้าใครทำลายฐานของตัวเองได้ ทำลายฐานที่มัน ของตัวเองจนไม่มีที่จุดเริ่มต้นของใจ ใจไม่มีฐานจุดเริ่มต้น มันรู้วิธีการ หมอต้องรักษา ตัวเองให้ได้รอดก่อน ถ้าหมอรักษาตัวเองรอดได้มันถึงบอกวิธีการของคนอื่นได้ จากใจ ดวงหนึ่งให้ใจอีกดวงหนึ่ง ถ้าใจดวงหนึ่งนั้นไม่รู้สภาวะต่างๆ ใจดวงนั้นก็ทำอะไร ไม่ได้

ถ้าใจทำไม่ได้ เห็นไหม ชีวิตไม่สูญเปล่า การเกิดต่างๆ การเป็นไปของสัตว์โลกนี้ ไม่มีสิ่งใดได้มาโดยเปล่าประโยชน์ มันจะต้องมีเหตุมีผลมาตลอด ชีวิตที่เกิดมานั่งอยู่ที่นี่ ก็ มีเหตุมีผลขับไล่ให้มานั่งอยู่ที่นี่ แล้วนั่งอยู่ที่นี่เรามีความเห็นมีความรอบคอบ เราจะเชื่อไม่ เชื่อเราทำคุณงามความดีของเราไป ชีวิตมันต้องมีฐานต่อไป มันจะเปล่ามากขนาดไหน หรือมันจะถึงที่สุด มันอยู่ที่การกระทำของเรา ถ้าเราทำได้เป็นประโยชน์ของเรา

อำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน ความรู้สึกความคิดก็ไม่เหมือนกัน ความเห็น
แง่มุมมองต่างๆ ก็ไม่เหมือนกัน การมองปัญหาจะมองไม่เหมือนกัน เพราะมุมมองของแต่ละ
บุคคล มุมมองออกมาจากฐานของความรู้สึกของตัวเอง มันถึงไม่เหมือนกัน แต่ถึงที่สุด
แล้วมุมมองต่างๆ สิ่งใดต่างๆ ออกมาจากใจทั้งหมด ใจนี้เป็นฐานที่มั่น จริตนิสัยออกมา
จากใจ ถึงจริตนิสัยวิธีการนี้ไม่มีการตายตัว วิธีการการกระทำต่างๆ นี้ถึงเอามา
เปรียบเทียบกันไม่ได้

แม้แต่พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ การเดินทาง
แต่ละช่องทางของตัวเอง เขาบอกว่าช่องทางของตัวเองถูก เถียงกันแล้วตกปากไม่ได้ ไป
ถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสิ่งใดประเสริฐที่สุด องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าบอกว่า “การทำลายฐานที่มั่น อาสวัภขญาณทำลายฐานเท่านั้นสำคัญที่สุด” สิ่ง
นั้นถึงออกเป็นผลที่เอามาว่ากัน แต่จริตนิสัยมุมมองนี้ไม่เหมือนกัน มุมมองนี้ถึงเอาจุดยืน
ของตัวเองมาได้เถียงกันจะไม่เป็นประโยชน์เลย

จุดยืนของตัวเองเป็นจุดยืนของตัวเอง แต่ถ้ามันทำลายจุดยืนตัวนั้นต่างหาก
วิธีการทำลายจุดยืน ทำลายฐานของความรู้สึกอันนั้นหมด แล้วจุดยืนมันก็ไม่มี แต่มัน
กลับมีความร่มเย็นเป็นสุข แล้วมันจะมีจุดยืนของเรา ว่าสิ่งนั้นมันจะเข้าใจเลยว่า จุดยืนนี้
ก็เป็นสมมุติ สิ่งทีสมมุตินี้ทำลายจุดยืน ทำลายส่วนต่างๆ ทั้งหมดแล้วจบสิ้น ถึงจะเป็นไป
ในหลักของศาสนา เกิดไม่เปล่า เกิดแล้วสมความสุขเกิดมาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนา
สอนให้มีความสุข แล้วเราจะสุขใจตามอำนาจวาสนาของเรา